

# פרשת פינחס

(מבוסס על ליקוטי שיחות חלק י"ח)

ידוע שהשם "תלתא דפורענותא", (בארמית: שלוש של פורענות) הוא כינוי לשלושת השבתות שבין שבעה עשר בתמוז לבין תשעה באב, בהן קוראים הפטרות העוסקות בעניין חורבן בית המקדש וירושלים.

בניגוד לכל שבת, בה קוראים בהפטרה קטע בנביאים מעניין פרשת השבוע, בשבתות אלו קוראים נבואות תוכחה של ירמיהו (ואחת של ישעיהו) שהזהירו את העם מפני חורבן בית המקדש. גם בשבע השבתות שאחרי תשעה באב (הנקראות בשם "שבעא דנחמתא", בארמית: שבע של נחמה) קוראים הפטרות שלא מעניין פרשת השבוע, אלא הפטרות העוסקות בנבואות נחמה ובחזון הגאולה הלקוחות כולן מספר ישעיהו, החל מפרק מ'.

יחד עם זאת, הרבי מסביר שכל ענייני התורה מדויקים ביותר, ולכן גם להפטרות האלה יש קשר לפרשות השבוע הנקראות באותו הזמן בתורה.

קשר גלוי ומעניין אנו מוצאים בין פרשת השבוע, פרשת "פינחס" לבין ההפטרה הלקוחה מספר ירמיהו פרק א': "דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכוהנים אשר בענתות בארץ בנימין".

כתוב במדרש (פסיקתא דרב כהנא) שגם פינחס וגם ירמיהו הגיעו "ממשפחת נכרים" – פינחס הגיע מ"בנות פוטיאל" (אלעזר אביו התחתן עם בת פוטיאל, הוא יתרו), ואילו ירמיהו הגיע מ"בני בניה של רחב". כידוע שישראל "זלזלו" בהם, ולכן הכתוב בתחילת הפרשה מייחס את פינחס לאהרון הכהן (ככתוב "פינחס בן אלעזר בן אהרון הכהן") ואת ירמיהו ייחס לחלקיהו מן הכוהנים, ככתוב בתחילת ההפטרה: "דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכוהנים".

הרבי מסביר שיש קשר ועניין משותף במהות הכללית בין עבודת פינחס לעבודת ירמיהו:

בתקופת שניהם בני ישראל נמצאו במצב ירוד מבחינה רוחנית.

בזמן פינחס התרחש החטא של "בנות מואב" ושל "בעל פעור", ואילו בזמן ירמיהו היו "נביאי הבעל", כמפורט בנבואת ירמיהו.

גם פינחס וגם ירמיהו עוררו את בני ישראל לעשות תשובה. ירמיהו באמצעות דברי מוסר שאמר, ואילו פינחס באמצעות המעשה, ברגע שהרג את זמרי "ראו כולם שלא לחינם הרגם" (לשון רש"י בסוף פרשת "בלק"), ובכך מעשה פינחס הביא את ישראל לעשות תשובה.

הקב"ה אומר על פינחס "בקנאו את קנאתי בתוכם".

לכאורה המילה "בתוכם" מיותרת, אלא שבכך נרמז בפסוק שקנאות ה' של פינחס חדרה לתוך בני ישראל - "בתוכם".

הקנאות עוררה בתוכם חזרה בתשובה, וזה הביא לכפרה על ישראל, ככתוב בהמשך "תחת אשר קנא לאלוקיו ויכפר על בני ישראל".

אומנם מצאנו אצל רבים מהנביאים וראשי ישראל שגרמו לעשיית תשובה אצל בני ישראל, אבל המשותף לפינחס ולירמיהו הוא באופן המיוחד שבו שניהם עוררו את ישראל לתשובה.

כתוב בגמרא (בבא בתרא יד): "ירמיהו כוליה חורבנא ... וישעיהו כוליה נחמתא", כלומר נבואת ירמיהו היא על חורבן בית המקדש וגלות ישראל, ואילו נבואת ישעיהו היא על ישועה ונחמה. הדבר נרמז גם בשמות שלהם: ישעיהו - מלשון ישועה, וירמיהו - מלשון מר, מרירות, או כלשון חז"ל (קהלת רבה): "ולמה נקרא שמו ירמיהו?, שבימיו נעשה ירושלים אירמיהא" (חורבה).

ההבדל בנבואות שלהם קשור לתקופות השונות בהן הם ניבאו:

ירמיהו ניבא בזמן רוחני קשה (כלשון האדמו"ר הרי"צ: זמן של "דחייה והסתר" - עבודה מלמטה למעלה), ואילו ישעיהו ניבא בזמן של נחמה (זמן של "גילויים" - עבודה מלמעלה למטה). אומנם נבואת ישעיהו כוללת גם דברי תוכחה (ראו "חזון ישעיהו"), אבל בכל זאת הנבואות "כוליה נחמתא", ודברי הנחמה והגאולה הביאו את ישראל לתיקון ולתשובה.

לעומת זאת ירמיהו עורר את ישראל לתשובה על ידי נבואות חורבן, באופן של "דחייה והסתר" - עבודה מלמטה למעלה - בדיוק באופן שקרה אצל

פינחס – שהביא לכפרה ולתשובה של ישראל, גם כן באופן של "דחיה והסתר".

כדי להסביר ולבאר את הקשר הזה בין פינחס לבין ירמיהו, הרבי מקדים ומסביר לנו תחילה את הקשר וההבדל בין פינחס לבין משה רבנו.

הקב"ה אומר על פינחס שהוא "השיב את חמתי מעל בני ישראל ... ולא כליתי את בני ישראל", דבר שמצאנו אצל משה רבנו מספר פעמים שהציל את עם ישראל (למשל אחרי חטא העגל כמסופר בפרשת "כי תשא", פעם נוספת אחרי שישראל התלוננו כמסופר בפרשת "בהעלותך", גם אחרי חטא המרגלים, כמסופר בפרשת "שלח"), אם כן מה המעלה והחידוש במעשהו של פינחס, שדווקא לו (ולא למשה) ניתן השכר הגדול של "הנני נותן לו את בריתי שלום"?

אצל משה, לא רק שלא ניתן לו השכר של "בריתי שלום ... לו ולזרעו אחריו", אלא להיפך: הקב"ה לא הסכים שבנו של משה ימשיך את דרכו.

בפרשה שלנו, שמשה מבקש מהקב"ה "יפקוד ה' ... איש על העדה" חז"ל הסבירו (מובא במדרשים "תנחומא", "במדבר רבה") כי משה התכוון לבקש "שיירש בני את כבודי", אך הקב"ה לא הסכים ואמר "קח לך את יהושע בן נון".

פינחס זכה בשכר "לו ולזרעו אחריו", ואילו גדולת משה לא עברה "לזרעו אחריו" וזאת בגלל הבדלי אופן העבודה של פינחס, לעומת אופן העבודה של משה. מה ההבדל?

משה רבנו על ידי תפילתו גרם שהגזירה הוסרה מישראל מלמעלה. משה ביקש והתפלל, עד כדי כך ככתוב בפרשת "כי תשא": "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת", כלומר יש כאן מסירות נפש מצד הנשמה, זו הייתה עבודתו של משה: עבודה "מלמעלה למטה", גילוי אור מלמעלה שדוחה את החושך (ולכן משה קיבל מלמעלה תורה מסיני והוריד אותה הלאה לכל העם), ועבודתו העצמית של משה היא מצד הנשמה.

פינחס לעומתו, פעל עבודה של "מלמטה למעלה" שגרמה ל"קנאתי בתוכם" והביאה את ישראל לחזור בתשובה. מסירות הנפש של פינחס הייתה מצד הגוף.

פינחס העמיד את גופו בסכנת חיים ופעל במסירות נפש כפשוטה (כמוכן שאם גם משה היה נדרש להקריב את גופו במעשה של מסירות נפש, הוא ודאי היה עושה זאת, אלא שתפקידו ועבודתו היו מצד הנשמה).

משה גרם בתפילתו, בדרך של "מלמעלה למטה", שהקב"ה יבטל את הגזרה, ואילו פינחס באמצעות עבודתו שהביאה את ישראל לתשובה בדרך של "מלמעלה למטה" - הביאה לביטול הגזירה (המגפה).

אצל משה הייתה מסירות נפש מצד הנשמה, ואילו אצל פינחס הייתה מסירות נפש מצד הגוף, לכן כתוב ב"זוהר" על פרשת "פינחס" כי פינחס תיקן את חטא נדב ואביהוא, שנשמותיהם התגלגלו בפינחס, משום שהחטא שלהם היה בכך שהם התנתקו לגמרי מגשמיות הגוף, עדי כדי כך שהגיעו לכלות נפשם ונשמתם לאלוקות, ללא שיתוף גופם כפי שראינו שהאש שרפה את נשמתם אך לא את גופם הפיזי, ככתוב ב"זוהר" ובגמרא - סנהדרין נב: "שריפת נשמה וגוף קיים", ולכן באמצעות מסירות הנפש של פינחס, שהייתה מצד הגוף - חטאם תוקן.

משה ופינחס מייצגים שתי דרכים שמטרתן לזכך את הגשמיות ולהפוך אותה כלי לגילוי אלוקי. כאשר העבודה היא "מלמעלה למטה", אומנם "המטה" מואר בגילוי אור, אבל הגילוי הזה לא נשאר לאורך זמן, וכאשר גילוי האור נפסק, חוזר "המטה" למצבו הקודם.

דוגמא לכך ראינו בזמן מתן תורה, גילוי אור גדול, אבל לאחר מכן התרחש חטא העגל, כי האור לא נוצר מתוך עבודתם של ישראל (מלמעלה).

לעומת זאת, כאשר העבודה נעשית "מלמעלה למטה", הרי ש"המטה" מזדכך, מתעלה והדבר גורם שהאור יישאר לאורך זמן, האור ממשיך ונמשך הלאה באופן תמידי.

זו הסיבה שמעשהו של פינחס והכפרה שנגרמה מכך המשיכו "לו ולזרעו אחריו".

מעשהו של פינחס גרם לקב"ה להשיב את חמתו באופן תמידי, ללא הפסק, ולכן שכרו של פינחס הוא באופן של מידה כנגד מידה: "ברית שלום" שממשיך "לו ולזרעו אחריו".

כעת מובן יותר הקשר בין פינחס לבין ירמיהו:

אופן העבודה של שניהם הוא מלמטה למעלה, התעסקות עם "המטה" בזמן שיש קשיים ("דחייה והסתר"), במיוחד אצל האדם עצמו, מדובר בעבודה של בירור, "זיכוך" ועידון הגוף ו"הנפש הבהמית", וזו עבודה שבאופן כללי שייכת לזמן הגלות ("חורבנא").

גם פינחס וגם ירמיהו הגיעו מ"משפחת נוכריה", ועבודתם באופן של מלמטה למעלה מתבטאת גם לגבי האני העצמי שלהם (שהרי באו ממשפחה נוכריה), וגם לגבי השפעתם החיצונית, שעוררו את ישראל לתשובה מבלי להתחשב ב"זלזול" מצדם של בני ישראל.

הם הצליחו בעבודתם המיוחדת לעורר את ישראל לתשובה ולהפוך את החושך עצמו לאור.

הרבי מסביר כי יש ללמוד מעבודתם של פינחס ושל ירמיהו, ועל האדם להתמסר לעבודה "למטה", לצאת החוצה, לעסוק בזולת ולהחדיר את הקדושה לענייני החומר.

כל יהודי נדרש במקביל לעבודתו הפנימית בענייני הנשמה, "לצאת" ולהפיץ קדושה גם במקומות הרחוקים והנמוכים ביותר. זהו גם הקשר לתקופת "בין המצרים", שהרי הקב"ה שלח את בני ישראל לגלות, כדי שהם "יבררו" את ענייני הגלות ויהפכו את החושך לאור.

אדם יכול לשאול את עצמו, איך אפשר לפעול באופן כזה?

איך אפשר להפוך את החושך לאור?

התשובות, אומר הרבי, נמצאות בהפטרה של השבת, הראשונה של זמן "בין המצרים", בה מסופר על תחילת דרכו של ירמיהו, ועל דו שיח מעניין בין הקב"ה לבין ירמיהו.

הקב"ה אומר לירמיהו:

"בְּטָרִם אֶצְוֶךָ בְּטָן יְדַעְתִּיךָ, וּבְטָרִם תֵּצֵא מִרְחֹם הַקִּדְשִׁיךָ, נָבִיא לְגוֹיִם נִתְּתִיךָ. תִּשׁוּבַת יִרְמִיָּהוּ: לֹא יְדַעְתִּי דָבָר, כִּי-נֶעַר אָנֹכִי..."

תשובת הבורא: "אל תאמר נער אנכי כי על כל אשר אשליחך תלך... אל תירא מפניהם כי אתך אני... ראה הפקדתיך היום הזה על הגוים ועל הממלכות לנתוש ולנתוץ ולהאבד ולהרוס, לבנות ולנטוע".

ירמיהו חושש להיות "נביא לגויים", אך תשובת הבורא עבורו ועבור האדם החושש:

"אל תירא מפניהם כי איתך אני".

הקב"ה נותן לאדם את כל הכוחות הדרושים כדי לשנות ולהשפיע על "הגויים" וה"ממלכות", ולהפוך את החושך לאור.

נשמת האדם יורדת למטה "לגלות" (כמו שכתוב בתניא שירידת הנשמה למטה היא "בחינת גלות ממש") כדי לבצע את שליחותה, ואז אומרים לה מיד בתחילת ירידתה, דווקא בהפטרה הראשונה של "תלתא דפורענותא" – "בְּטָרָם אֶצְוֶרְךָ בְּבֶטֶן יְדַעְתִּיךָ, וּבְטָרָם תֵּצֵא מִרְחֹם הַקֶּדְשִׁיךָ, נְבִיא לְגוֹיִם נְתַתִּיךָ", אל תבהלי משליחותך להיות "נביא לגויים", לברר ולזכך את הגוף והנפש הבהמית. יש לך נשמה קדושה, חלק אלוקה ממעל, שהשורש שלה נעלה מאד. יכולה הנשמה לטעון אחרי ירידה לגוף: לא ידעתי דבר, כי נער אנוכי".

על כך מגיעה תשובת הקב"ה: "אל תירא מפניהם, כי איתך אני".

הנשמה מקבלת כוח והכנה גם לאחר ירידתה, כאשר מלמדים את האדם תורה "במעיי אימו", ובהמשך נותנים לו כוחות למלא את השליחות ולהשפיע על "הגויים" וה"ממלכות",

גם באופן של "סור מרע" ("לנטוש ולנתוץ"), וגם באופן של "ועשה טוב" ("לבנות ולנטוע").

יהי רצון שבאמצעות העבודה הזו נזכה במהירות רבה לגאולה האמיתית והשלמה, שהרי "פינחס הוא אליהו", שיבשר לנו את בשורת הגאולה וביאת המשיח בימינו, אמן